

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ในปีพุทธศักราช 2554 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลักๆ คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร เพื่อนำสาระที่ได้มากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอ ผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ในปีพุทธศักราช 2554 โดยใช้เทคนิค Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) จำนวน 3 รอบ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 20 ท่าน ประกอบด้วยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนโยบายและการวางแผนของกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 7 ท่าน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารการพยาบาลในโรงพยาบาล จำนวน 7 ท่าน และกลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มนักวิชาการด้านการบริหารการพยาบาลในสถาบันการศึกษา จำนวน 6 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 3 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง คำถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถาม 3 ข้อ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระเกี่ยวกับขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ ในปี 2554 ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วยขอบเขตการปฏิบัติงาน 6 ด้าน 56 งาน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ชุดที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่แสดงค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูลที่ เป็นคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทั้ง 19 ท่าน และค่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านที่ได้ ให้ไว้ในแบบสอบถามรอบที่ 2 ประกอบด้วยขอบเขตการปฏิบัติงาน 6 ด้าน 60 งาน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณายืนยันการคงไว้ซึ่งคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบ

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 รอบ ดังนี้ รอบที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 8 มกราคม 2545 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 รอบที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2545 ถึงวันที่ 20 มีนาคม 2545 รอบที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2545 ถึงวันที่ 17 เมษายน 2545 รวมทั้งสิ้น 99 วัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้เชี่ยวชาญ โดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลที่เป็นระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่รวบรวมได้ในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และค่าความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐาน

การแปลผล พิจารณาจากขอบเขตการปฏิบัติงานที่มีค่า มัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป พิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าไม่เกิน 1.50 และผลต่างระหว่างค่าฐานนิยมและค่ามัธยฐานไม่เกิน 1

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ในปีพุทธศักราช 2554 ประกอบด้วยขอบเขตการปฏิบัติงานทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

1. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริหารทั่วไปตามตาราง 4) เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน ในระดับหน่วยงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย รวมถึงการวางแผนงานร่วมกับผู้บริหารระดับสูงของโรงพยาบาล ตลอดจนการบริหารจัดการในหน่วยงาน เกี่ยวกับงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ รวมทั้งอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ที่เป็นการสนับสนุนเพื่อทำให้เกิดความคล่องตัวในการให้บริการผู้ป่วย

ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และการวางแผนของโรงพยาบาล โดยการให้ข้อมูลของหน่วยงานแก่ผู้บริหารระดับสูง และสามารถเสนอแนวคิดหรือแนวทางการดำเนินงานให้ผู้บริหารระดับสูงพิจารณาเพื่อการตัดสินใจได้ บริหารจัดการภายในหน่วยงานของตนเกี่ยวกับการวางแผนงานประจำปีที่ตอบสนองเป้าหมายของหน่วยงานและโรงพยาบาลในเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้ แผนพัฒนาคุณภาพบริการ แผนอัตรากำลัง แผนพัฒนาบุคลากร แผนจัดการวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ แผนปรับปรุงอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม และแผนจัดการงบประมาณ ในด้านงบประมาณ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องบริหารการใช้จ่าย งบประมาณของหน่วยงานให้ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม หัวหน้าหอผู้ป่วย จะต้องควบคุม ดูแลให้สะอาด มีความปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ ด้านวัสดุ ครุ

ภณท์ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ หัวหน้าหอผู้ป่วย จะต้องบริหารจัดการให้มีปริมาณเพียงพอ สอดคล้องกับการใช้งาน มีสภาพพร้อมใช้งาน ใช้ให้คุ้มค่าโดยมีการแบ่งปันและใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งมีระบบการบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการภายในหน่วยงาน หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร มีการจัดประชุม ปรึกษาหารือร่วมกันเป็นประจำ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงพัฒนางานร่วมกัน แฉ่งข้อมูลข่าวสารจากฝ่ายบริหาร รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

2. **ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์** (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามตาราง 5) เป็นการบริหารจัดการบุคลากรในหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงานและองค์กร รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ตลอดจนการรักษาบุคลากรที่มีคุณค่าเอาไว้

การทำงานในด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องร่วมกับฝ่ายการพยาบาล กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและคุณสมบัติของบุคลากรพยาบาลทุกระดับออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านเฉพาะทาง และปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง เป็นปัจจุบันเสมอ การจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติงานในหน่วยงาน จะต้องจัดให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับความต้องการพยาบาลของผู้ใช้บริการ และปริมาณงาน โดยคำนึงถึงความผสมผสานของบุคลากรพยาบาลที่มีทักษะ และความเชี่ยวชาญในหลายระดับ ซึ่งจะต้องมีการมอบหมายงานให้เหมาะสมตามระดับความรู้ ความสามารถ และขอบเขตความรับผิดชอบ นอกจากนั้น หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์สรรหาและวิธีการคัดเลือกบุคลากรพยาบาล รวมทั้งประเมินผลการทำงานของบุคลากรในหน่วยงาน โดยจะต้องประเมินทั้งผลงานและพฤติกรรมกรให้บริการ โดยใช้การประเมินผลจากทุกฝ่ายทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ตนเอง รวมถึงผู้ให้บริการ และจะต้องมีความยุติธรรม สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้

ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องให้อิสระบุคลากรในการบริหารจัดการงานที่สนองต่อเป้าหมายของหน่วยงานด้วยตนเอง โดยคอยประสานงานอำนวยความสะดวกและให้ข้อมูลป้อนกลับในเชิงสร้างสรรค์ มีการปฐมนิเทศก่อนเข้าปฏิบัติงาน ฝึกอบรมขณะปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้ได้รับการศึกษาต่อหรือฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกโรงพยาบาล ตลอดจนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในศาสตร์ที่หลากหลายและมีความชำนาญเฉพาะทางในสาขาการพยาบาลที่

ตนเองรับผิดชอบ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรพยาบาล รวมทั้งระบบการสร้างขวัญ และกำลังใจ เพื่อการคงไว้ของบุคลากรที่มีศักยภาพ

3. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการ (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการตามตาราง 6) เป็นการปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการที่ให้แก่ผู้ป่วย ครอบครัว ชุมชน และสังคม ที่เป็นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ ทั้งในโรงพยาบาลและนอกโรงพยาบาล รวมทั้งพัฒนาคุณภาพบริการให้ได้ตามมาตรฐาน

ขอบเขตการปฏิบัติงานในด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้อง สนับสนุนการใช้ความรู้ในศาสตร์ทางการแพทย์ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง และผลงานวิจัย ประสานกับความชำนาญทางคลินิกในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม มีการเฝ้าระวังและคาดการณ์อาการเปลี่ยนแปลงของ ผู้ป่วย สามารถวางแผนป้องกันและช่วยเหลือได้ถูกต้อง ทันเหตุการณ์ ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยเมื่ออยู่ในภาวะวิกฤติได้รับความปลอดภัย โดยอาศัยข้อมูลในครอบครัว/ในชุมชน ของผู้ป่วย ประกอบการวางแผนดูแล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการรักษา ปฏิบัติการดูแล วางแผนจำหน่าย และตัดสินใจในการรักษาตนเองด้วย นอกจากนี้หัวหน้าหอผู้ป่วยยังต้อง พัฒนาระบบการดูแลให้เป็นการดูแลอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงระบบการส่งต่อและระบบข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน สถานบริการด้านสุขภาพที่อยู่ในเครือข่ายให้มีศักยภาพในการดูแลอย่างต่อเนื่อง และสามารถให้บริการเชิงรุก

ในการพัฒนาคุณภาพบริการ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องปรับปรุงมาตรฐานการพยาบาลให้เหมาะสม ตอบสนองต่อปัญหาสาธารณสุข โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ และอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย รวมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการเฝ้าระวังการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการพยาบาล โดยพัฒนาระบบบริหารความเสี่ยง ส่งเสริมงานป้องกันและควบคุม การแพร่กระจายเชื้อ ควบคุมการปฏิบัติการพยาบาลให้ได้ตามมาตรฐาน กระตุ้นให้บุคลากรทุกระดับตระหนักถึงสิทธิ คุณค่าความเป็นมนุษย์ และจริยธรรมในการให้บริการ รวมทั้งให้ผู้มารับบริการได้รับทราบสิทธิของตนที่พึงมี สนับสนุนการใช้แนวคิดที่เป็นนวัตกรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการทำงาน และจัดระบบการควบคุมคุณภาพบริการโดยเน้นที่ผลลัพธ์ของการบริการ

4. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการและการวิจัย (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านวิชาการและการวิจัยตามตาราง 7) เป็นการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาความรู้ด้านวิชาการของตนเองและของบุคลากรในหน่วยงาน

ในด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องร่วมกับบุคลากรในการจัดทำคู่มือการบริหาร คู่มือปฐมภูมิเทศ ระเบียบและวิธีปฏิบัติของหน่วยงาน และปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ รวมทั้งจัดหาเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการที่มีประโยชน์ไว้ใช้ในหน่วยงาน จัดให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันทางด้านวิชาการระหว่างบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และให้ความรู้ ให้คำปรึกษาด้านวิชาการแก่บุคลากรทางการพยาบาล ทีมสุขภาพ ผู้ป่วย ครอบครัวและชุมชน หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องเผยแพร่ผลงานวิชาการต่อสาธารณชน ตีพิมพ์ผลงานในวารสารหรือนำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ ให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร เป็นแหล่งฝึกและประเมินผลผลิตของสถาบัน ด้านการวิจัยหัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้อง สนับสนุนบุคลากรในการทำวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ส่งเสริมการนำผลงานวิจัยที่มีประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางาน และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นในการทำวิจัยและแลกเปลี่ยนความรู้ ตลอดจนจัดหาทรัพยากรหรือแหล่งทุน สนับสนุนบุคลากรในการทำวิจัย

5. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศตามตาราง 8) เป็นการปฏิบัติงานที่เป็นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การปฏิบัติงานด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้อง พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบันและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด สนับสนุนการทำฐานข้อมูลทางการพยาบาล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยใช้ระบบสารสนเทศด้านการบริหารช่วยในการวางแผนและตัดสินใจ ช่วยในการนิเทศและติดตามประเมินผล รวมทั้งสนับสนุนการเรียนรู้ของบุคลากรด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรในหน่วยงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และจะต้องมีส่วนร่วมกับผู้บริหารระดับสูงในการพิจารณาคัดเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในหน่วยงาน

6. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพ (สรุปจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาวิชาชีพตามตาราง 9) เป็นการปฏิบัติตนที่เป็นการพัฒนาวิชาชีพการพยาบาลของหัวหน้าหอผู้ป่วย และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพ เพื่อคุณภาพการพยาบาล และคุณค่าของวิชาชีพพยาบาล

การปฏิบัติงานด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติ การพยาบาลเชิงวิชาชีพ พัฒนาการความรู้หรือศาสตร์การพยาบาล เป็นแบบอย่างที่ดีด้านสุขภาพร่างกาย บุคลิกภาพและการแต่งกาย จะต้องสร้างโอกาสในการเสนอผลงาน และแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์และมีคุณค่าต่อสังคม และจะต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพทางการพยาบาล รวมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรพยาบาลทุกคนให้การสนับสนุนองค์กรวิชาชีพด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย จะอภิปรายตามลำดับประเด็นดังนี้

1. ขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ได้จากการวิจัยเปรียบเทียบกับขอบเขตการปฏิบัติงานในปัจจุบัน
2. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป
3. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์
4. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการ
5. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการและการวิจัย
6. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพ

1. ขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ได้จากการวิจัยเปรียบเทียบกับขอบเขตการปฏิบัติงานในปัจจุบัน

ขอบเขตการปฏิบัติงานในปัจจุบัน	ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัย
<p>ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>ด้านการบริหารบุคลากร</p> <p>ด้านการบริหารบริการพยาบาล</p> <p>ด้านวิชาการ</p>	<p>ด้านการบริหารทั่วไป</p> <p>ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์</p> <p>ด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการ</p> <p>ด้านวิชาการและการวิจัย</p> <p>ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>ด้านการพัฒนาวิชาชีพ</p>

ผลการวิจัยที่พบว่า ขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ ในปีพุทธศักราช 2554 ประกอบด้วยขอบเขตการปฏิบัติงาน 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการ ด้านวิชาการและการวิจัย ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการพัฒนาวิชาชีพ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับขอบเขตการปฏิบัติงานในปัจจุบัน (รายละเอียดของขอบเขตการปฏิบัติงานในปัจจุบันแสดงในหน้า 10-11) พบว่า มีความแตกต่างกันคือ มีขอบเขตการปฏิบัติงานที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากเดิม 2 ด้าน คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการพัฒนาวิชาชีพ ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องปฏิบัติเพิ่มเติมนั้น จากการสัมภาษณ์ กุลยา ตันติผลาชีวะ , 18 มกราคม 2545 ได้แสดงความคิดเห็นว่า ต่อไปในอนาคตเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นระบบที่เข้ามาช่วยเหลือการปฏิบัติการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ บุคลากรพยาบาลจึงควรมีความสามารถในการใช้สารสนเทศทางการพยาบาลให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งหัวหน้าหอผู้ป่วยเองที่ต้องใช้สารสนเทศทางการบริหารช่วยในการตัดสินใจ ดังนั้น ในอนาคตหัวหน้าหอผู้ป่วยจึงควรมีขอบเขตงานในด้านนี้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่านที่เห็นว่า ในอนาคตเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีส่วนสำคัญในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ไม่เว้นแม้แต่บุคลากรทางการแพทย์และประชาชนผู้ใช้บริการสุขภาพ แนวโน้มนี้จะทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานของพยาบาล รวมทั้งระบบสุขภาพทั้งหมด ฉะนั้นแนวทางหนึ่งสำหรับผู้บริหารการพยาบาลในการดำเนินงานในอนาคต จึงต้องมีการจัดระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพด้วย (Tebbit, 1997; McClure, 2000; Simpson, 2000)

ส่วนขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพ สายสวาท เผ่าพงษ์ (2542: 122) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องว่า หน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลวิชาชีพ นอกจากงานบริการทางด้านสุขภาพแล้ว ผู้อยู่ในวิชาชีพทุกคนจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการพัฒนาวิชาชีพหรือส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพด้วย และสอดคล้องกับจินตนา ยูนิพันธุ์ (2542: 16-17) ที่พูดถึงการปรับเปลี่ยนบทบาทของพยาบาล เนื่องจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของสังคมไทยว่า บทบาทหนึ่งที่พยาบาลจะต้องมี นอกเหนือจากความรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการ หน่วยงานและสังคมคือ บทบาทต่อวิชาชีพและต่อตนเอง ซึ่งหมายถึง การที่พยาบาลจะต้องมีการพัฒนาวิชาชีพ สนับสนุนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมแห่งวิชาชีพ ตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียง รวมทั้งคุณค่าแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ปรากฏแก่สังคม

ขอบเขตการปฏิบัติงานอีก 4 ด้านนั้น เมื่อพิจารณาเนื้อหาขอบเขตงานในแต่ละด้านแล้วพบว่า ส่วนใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามรายด้าน ดังนี้

2. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทั่วไป

ด้านการบริหารทั่วไป ขอบเขตงานในปัจจุบัน หัวหน้าหอผู้ป่วยจะบริหารจัดการภายในหน่วยงานในเรื่องวัสดุ ครุภัณฑ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆให้มีปริมาณเพียงพอ มีสภาพพร้อมใช้งาน รวมทั้งมีระบบการบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ ดูแลอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ และสร้างเสริมสัมพันธภาพเพื่อทำให้เกิดการติดต่อประสานงานที่ดีทั้งภายในและนอกหน่วยงาน รวมทั้งการวางแผนงานในหน่วยงาน ซึ่งเป็นขอบเขตงานที่ยังคงมีอยู่ต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับคำกล่าวของกุลยา ตันติผลาชีวะ (2539ก) และ American Organization of Nurse Executive (1992) ที่กล่าวว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้บริหารที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในหอผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง ที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรภายในหอผู้ป่วยให้เอื้ออำนวยต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ อาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการประสานงานที่ดี จึงเป็นขอบเขตงานที่หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องรับผิดชอบโดยตรง

ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ขยายเพิ่มขึ้นตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคือ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น ในการบริหารงานร่วมกับผู้บริหารระดับสูง ในการกำหนดนโยบายและการวางแผนงานของโรงพยาบาล รวมทั้งการที่หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรในหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของหน่วยงาน แนวโน้มที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการบริหารแบบนี้เป็นรูปแบบการบริหารงานที่สอดคล้องกับระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ตามการปฏิรูประบบราชการที่ต้องการกระจายอำนาจการบริหาร ซึ่งเป็นแนวคิดการบริหารงานยุคใหม่ที่ผู้ได้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกับผู้บริหาร ถือได้ว่าเป็นการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพมากในปัจจุบัน (Robbin, 1990) ภายใต้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารที่ให้ความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา จะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเกิดความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร (Swansburg, 1996: 391-392) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมร่วมกับองค์กรภาคีของสภาการพยาบาล (ทัศนา บุญทอง, 2543:79) ที่แสดงความคิดเห็นว่า การปฏิรูประบบบริหารการพยาบาลที่เอื้อต่อการปฏิรูประบบบริการพยาบาลในอนาคต จะต้องเป็นระบบบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของพยาบาลผู้ปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องบริหารการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานให้ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ส่งผลให้งบประมาณของกระทรวงสาธารณสุขลดลง ซึ่งกระทบต่องบประมาณของโรงพยาบาลที่จะต้องจัดสรรให้กับหน่วยงานที่มีอยู่หลายหน่วยงานในโรงพยาบาล โดยเฉพาะโรงพยาบาลศูนย์ที่เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการปฏิรูประบบงบประมาณ พ.ศ. 2544 ที่สำนักงานงบประมาณทำการกระจายอำนาจในการบริหารงบประมาณมาให้กระทรวงสาธารณสุข ทำให้โรงพยาบาลสามารถบริหารจัดการงบประมาณได้อย่างคล่องตัวขึ้น งบประมาณที่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพจนมีเหลือ โรงพยาบาลสามารถนำส่วนที่เหลือไปบริหารจัดการเองได้ (วีระ อิงคภาสกร และ ชาญวิทย์ กระทบ:2543;11-12) ดังนั้นหัวหน้าหอผู้ป่วยจึงต้องมีความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นในการบริหารการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานให้ใช้จ่ายอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Sanders, Davidson, and Price (1996: 44) ที่ศึกษา การเปลี่ยนแปลงบทบาทตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยพบว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยรับรู้ว่าคุณสมบัติที่เพิ่มขึ้นและมีความสำคัญในการบริหารงานในหอผู้ป่วยคือ การบริหาร งบประมาณ และจากการศึกษาของ สุมาลี จักรไพศาล (2542) ที่ศึกษาการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ในยุคภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ได้แนะนำว่า ในยุควิกฤติเศรษฐกิจ ผู้บริหารโรงพยาบาลควรพัฒนาความรู้ด้านการวางแผนงบประมาณ และหามาตรการการบริหารจัดการที่ลดต้นทุนในการบริการโดยไม่ลดคุณภาพบริการ

3. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

ขอบเขตการปฏิบัติงาน ในด้านนี้ มีการขยายขอบเขตและปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก เนื่องจากในปัจจุบันมีการเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์ว่าเป็นทรัพย์สินที่มีค่าต่อองค์กร จึงต้องมีการรักษาเอาไว้และพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง (दनัย เทียนพุทธ, 2543: 24) ประกอบกับนโยบายลดขนาดกำลังคนภาครัฐ ทำให้แนวโน้มการบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นการพัฒนากำลังคนที่มีอยู่ให้มากขึ้น และให้โอกาสในการทำงานและแสดงความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ (กรมการแพทย์, 2542: 1-2) ดังจะเห็นได้จากขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ได้จากกรณีวิจัย พบว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องพัฒนาศักยภาพของบุคลากรโดยเปิดโอกาสและให้อิสระแก่บุคลากรในการบริหารจัดการงานที่ตอบสนองต่อเป้าหมายของหน่วยงานด้วยตนเอง โดยหัวหน้าหอผู้ป่วยจะคอยประสานงานและอำนวยความสะดวกให้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Porter-O' Grady (1992: 658-659) ที่พูดถึงอนาคตของการบริหารการพยาบาลว่า จะมีการกระจายอำนาจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น ผู้ปฏิบัติ

สามารถบริหารจัดการงานได้ด้วยตนเอง จึงจะทำให้บุคลากรพยาบาลทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นในระดับที่เท่าเทียมกันได้

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในศาสตร์ที่หลากหลายและมีความชำนาญเฉพาะทางในสาขาการพยาบาลที่ตนเองรับผิดชอบ เนื่องจากโรงพยาบาลศูนย์จัดได้ว่าเป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ ซึ่งจะต้องรับผู้ป่วยที่มีอาการซับซ้อน รุนแรงและวิกฤติ ตามนโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพ ดังนั้นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาล ควรมีความชำนาญเฉพาะทางในสาขาการพยาบาลที่ตนเองรับผิดชอบ ดังที่ สมจิต หนูเจริญกุล (2543: 90) ได้พูดถึงขอบเขตการปฏิบัติงานของพยาบาลในระดับตติยภูมิว่า เป็นการบริการ สุขภาพแก่ประชาชนทุกวัย ที่เน้นการแก้ไขปัญหาความเจ็บป่วยที่ซับซ้อน รุนแรง จนถึงวิกฤติ ต้องการความช่วยเหลือจากบุคลากรพยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง และใช้เทคโนโลยีขั้นสูง นอกจากพัฒนาให้มีความชำนาญเฉพาะทางแล้ว หัวหน้าหอผู้ป่วยยังต้องพัฒนาให้บุคลากรมีความรู้ในศาสตร์หลายสาขา รวมทั้งกระตุ้นให้มีความสนใจในสิ่งต่างๆรอบตัว เพื่อให้มีโลกทัศน์ที่กว้าง ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และยังเป็นหนทางในการพัฒนาวิชาชีพอีกทางหนึ่ง (อำพล จินดาวัฒน์, 2539: 29; วิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ, 2540: 24)

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร รวมทั้งพัฒนาระบบการสร้างขวัญและกำลังใจ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า เนื่องจากจำนวนบุคลากรที่มีจำกัด ตามนโยบายจำกัดกำลังคนภาครัฐ ทำให้องค์กรต้องใช้นักวิชาการที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากจะพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพสูงสุดแล้ว แนวโน้มในการบริหารบุคลากรจึงต้องหาแนวทางในการรักษาบุคลากรที่มีคุณค่าเอาไว้ด้วย ดังที่ McClure (2000) ได้ทำนายอนาคตของโรงพยาบาลไว้ว่า ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรพยาบาลจะทำให้ขอบเขตการทำงานของพยาบาลมีมากขึ้น องค์กรจะต้องใช้นักวิชาการที่เหลืออยู่ในการทำงาน จึงต้องมีการวางแผนการทำงานที่ไม่ทำให้พยาบาลเกิดความเครียด และสร้างขวัญ กำลังใจให้กับพยาบาล ที่ทัศน บุญทอง (2543: 67) ได้กล่าวถึงการปฏิรูปแรงจูงใจแก่บุคลากรว่าจะต้องขยายโอกาสความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ให้แก่บุคลากรพยาบาล

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องร่วมกับฝ่ายการพยาบาลในการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ และคุณสมบัติของบุคลากรพยาบาลทุกระดับออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน ขอบเขตการปฏิบัติงาน ในส่วนนี้มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Tebbit (1997) และ Porter-O' Grady (1992) ที่ทำนายการทำงานของผู้บริหารการพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ว่า จะมีการกำหนดขอบเขตการทำงานของพยาบาลแต่ละระดับออกมาอย่างชัดเจน เพื่อการมอบหมายงานที่เหมาะสม นอกจากนั้นยังต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรแต่ละระดับ เพื่อให้เป็น

แนวทางในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามาปฏิบัติงานในหน่วยงาน ที่หัวหน้าหอผู้ป่วย จะต้องรับผิดชอบงานในส่วนนี้ด้วย สอดคล้องกับแผนการปรับเปลี่ยนระบบบริหารบุคคลตามการปฏิรูประบบราชการ ที่มีการปรับกลไกการบริหารบุคคลให้สามารถเชื่อมต่อภาครัฐ โดยการพัฒนารูปแบบและเงื่อนไขการจ้างงานให้มีความหลากหลายและคล่องตัว และปรับปรุงระบบการสรรหาให้สอดคล้องกับระบบบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งผลงานวิจัยของ Mark (1994) ที่ศึกษาบทบาทที่เพิ่มขึ้นของหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยจะเป็นคนตัดสินใจครั้งสุดท้ายในการคัดเลือก ว่าจ้าง และไล่ออก รวมทั้งพิจารณาเงินเดือนของบุคลากรในหน่วยงาน

การจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติงานจะต้องจัดให้มีสัดส่วนเหมาะสมกับความ ต้องการพยาบาลของผู้ใช้บริการและปริมาณงาน สัดส่วนในการจัดอัตรากำลังที่คำนึงถึงปริมาณงานและผู้ใช้บริการ เนื่องจากการก้าวเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพที่ โรงพยาบาลศูนย์ทุกโรงพยาบาลจะต้องผ่านการรับรองคุณภาพในอนาคตข้างหน้า สัดส่วนในการจัดอัตรากำลังเป็นเกณฑ์หนึ่งที่ได้กำหนดไว้ และเกี่ยวข้องกับงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยตรง จึงเป็นแนวโน้มหนึ่งของขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในอนาคต ที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบบริหารการพยาบาลในอนาคต จากการประชุมร่วมกับองค์กรภาคีของสภาการพยาบาล (ทัศนาศา บุญทอง, 2543: 81) ที่กล่าวว่า ในอนาคตการจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติงานจะต้องคำนึงถึงความต้องการพยาบาลของผู้ใช้บริการและปริมาณงาน

4. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการบริการและการพัฒนาคุณภาพบริการ

ในด้านนี้ หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องพัฒนาระบบการดูแลให้เป็นการดูแลอย่างต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงระบบการส่งต่อและระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริม สนับสนุนสถานบริการด้านสุขภาพที่อยู่ในเครือข่ายให้มีศักยภาพในการดูแลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต่อไปในอนาคต การดูแลสุขภาพของประชาชนจะไม่ใช่การดูแลเมื่อเจ็บป่วยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการดูแลเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ไม่ให้เจ็บป่วยโดยไม่จำเป็น ตามนโยบายการปฏิรูประบบสุขภาพ แนวโน้มของการให้บริการสุขภาพ นักวิชาการหลายท่าน (Tebbit, 1997; Bailey, 1998; AONE, 1999) กล่าวว่า จะเป็นการให้บริการแก่ผู้ที่มีสุขภาพดี เจ็บป่วยเฉียบพลัน เจ็บป่วยเรื้อรัง พิ้นฟูสุขภาพ ตลอดจนใกล้ถึงแก่กรรม นั่นคือรับผิดชอบต่อดูแลตลอดชีวิต ซึ่งโรงพยาบาลเพียงโรงพยาบาลเดียวไม่สามารถให้บริการอย่างต่อเนื่องได้ จึงต้องมีระบบการส่งต่อให้สถานบริการสุขภาพอื่นดูแลต่อ หัวหน้าหอผู้ป่วยจึงมีขอบเขตงานในการเชื่อมโยงระบบการส่งต่อให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนให้สถานบริการมีศักยภาพในการดูแลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ทัศนาศา บุญทอง (2543) ที่กล่าวว่าการบริหารงานของผู้บริหารการพยาบาลในอนาคต จะต้องจัดระบบ

การพยาบาลให้เป็นบริการเชิงรุกและการดูแลอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง Pew Health Professionals Commission กล่าวว่า การประสานความร่วมมือในการดูแลสุขภาพเป็นหนทางหนึ่งในการลดค่าใช้จ่าย (Tomray, 1992)

การจัดระบบการดูแล หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องมีการใช้ข้อมูลในครอบครัว ในชุมชน ของผู้ป่วย ประกอบการวางแผนดูแล รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนการรักษา ปฏิบัติการดูแล วางแผนจำหน่าย และตัดสินใจในการรักษาตนเอง ด้วย เนื่องจากกฎหมายและพระราชบัญญัติวิชาชีพได้กล่าวว่า ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ การเลือกตัดสินใจเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ป่วย ที่ได้แสดงออกมาเป็นคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ทำให้แนวโน้มการดูแลสุขภาพในอนาคต ผู้ป่วยและครอบครัวจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการรักษาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2549 ที่กล่าวถึง นโยบายในด้านการบริการพยาบาลจะต้องมีการส่งเสริมให้ผู้ให้บริการมีส่วนร่วมในการรักษาพยาบาล ตลอดจนการดูแลตนเองด้านสุขภาพ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพยาบาลในปี ค.ศ. 2020 ของ Sibbald (1995) และจากการวิจัยของ Carroll (2000) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการรักษาตนเอง พบว่า ผู้ป่วยมีความพึงพอใจในระดับมากเมื่อได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการรักษา

หัวหน้าหอผู้ป่วย จะต้องส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Benefield and others (2000) ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มของการพยาบาลในศตวรรษที่ 21 ว่า เป็นการทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นเป็นทีม ซึ่งจะช่วยทำให้พยาบาลบรรลุผลสำเร็จในการทำงานได้สะดวก รวดเร็วขึ้น ทั้งยังเป็นการฝึกให้มีทักษะในการทำงานมากขึ้นอีกด้วย ฉะนั้นหัวหน้าหอผู้ป่วยจึงควรตระหนักถึงความสำคัญ ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความพร้อมในการทำงานร่วมกับวิชาชีพอื่นซึ่ง Sullivan(1998) กล่าวว่า การทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพการดูแล

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องปรับปรุงมาตรฐานการพยาบาลให้เหมาะสม ตอบสนองต่อปัญหาสาธารณสุขโดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และควบคุมกำกับ การปฏิบัติการพยาบาลให้ได้ตามมาตรฐาน ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กล่าวถึงนโยบายพื้นฐานของรัฐที่ต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนพัฒนาสุขภาพ ฉบับที่ 9 ที่มีเป้าหมายหนึ่งคือ พัฒนาคุณภาพบริการที่ให้กับประชาชน รวมทั้งแนวคิดการปรับเปลี่ยนขอบเขตการบริหารการพยาบาลของ AONE (1999) ที่ได้แนะนำให้ผู้บริหารการพยาบาลมีการพัฒนามาตรฐานการพยาบาลที่ตอบ

สนองต่อปัญหาสาธารณสุขของประชาชนในปัจจุบัน ทำให้หัวหน้าหอผู้ป่วยในอนาคต จะต้องมีขอบเขตการปฏิบัติงานในการพัฒนามาตรฐานการพยาบาลและสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐาน

หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องสนับสนุนการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการพยาบาล เนื่องจากในปัจจุบันมีกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ประชาชนทั่วไปได้รับสิทธิประโยชน์อันพึงได้ของตนในข้อนี้ การปฏิบัติตนที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ป่วยจึงทำให้เกิดการฟ้องร้องบุคลากรด้านสุขภาพมากขึ้น หัวหน้าหอผู้ป่วยจึงต้องมีการบริหารจัดการเพื่อทำให้เกิดการคุ้มครองผู้บริโภคในบริการที่ให้แก่ผู้ป่วย ซึ่ง จินตนา ยูนิพันธุ์ (2542) ได้สรุปกิจกรรมการพยาบาลที่สำคัญในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการไว้ว่า พยาบาลจะต้องให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยในการตัดสินใจ ช่วยเหลือและสนับสนุนการตัดสินใจ ปกป้องผู้ป่วยและเป็นตัวแทนของผู้ป่วยโดยยึดผลประโยชน์ของผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

5. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการและการวิจัย

ขอบเขตการปฏิบัติงานในด้านนี้ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างจากขอบเขตงานในปัจจุบัน เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า วิชาการและการวิจัยจะยังคงมีความสำคัญมากในอนาคต จากการศึกษาสัมภาษณ์ สมหมาย หิรัญนุช , ผู้อำนวยการกองการพยาบาล, 11 มกราคม 2545 ได้ให้ความคิดเห็นว่า การปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยในอีก 10 ปีข้างหน้า จะต้องเน้นวิชาการ การทำงานด้านการบริหารก็ต้องเป็นการบริหารที่เน้นวิชาการ การบริการที่เน้นวิชาการ ดังนั้นขอบเขตการปฏิบัติงานด้านวิชาการจึงมีความสำคัญสำหรับหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยเฉพาะการวิจัย หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องสนับสนุนให้ทำการวิจัยที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพประชาชนที่ รับผิดชอบ เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำวิจัยและแลกเปลี่ยนความรู้ จะทำให้เกิดความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น เป็นการพัฒนาตนเอง และหัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องมีการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการปรับหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่าน เช่น ทศนา บุญทอง (2543) Anderson and others (1992) และ Tebbitt (1997) ที่ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานด้านวิชาการและการวิจัยของหัวหน้าหอผู้ป่วย

6. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

เป็นขอบเขตการปฏิบัติงานที่เพิ่มเติมจากขอบเขตงานในปัจจุบัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เนื่องด้วยเหตุผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และความสำคัญของสาร

สมเทศที่มีมากขึ้นในอนาคต ทำให้หัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในขอบเขตงานด้านนี้ด้วย ซึ่งจะต้องพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด สนับสนุนการทำฐานข้อมูลทางการแพทย์ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับนโยบายด้านการบริการพยาบาล ตามแผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์แห่งชาติ พ.ศ. 2540-2549 ที่ได้กำหนดให้มีการพัฒนาระบบบริการพยาบาลในด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริหารและการบริการที่มีคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดการปรับระบบสุขภาพให้เหมาะสม เพื่อรองรับนโยบายการประกันสุขภาพถ้วนหน้านั้น ระบบบริการจะต้องมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาบริการให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม วิดมา จีระแพทย์ (2544: 22) กล่าวว่า ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีชีวการแพทย์ และนโยบายเชิงเศรษฐศาสตร์สุขภาพที่เน้นความคุ้มค่า ทำให้สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการตัดสินใจทางคลินิก และการกำหนดนโยบายการบริการสุขภาพ การบันทึกข้อมูลที่สมบูรณ์จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของการปฏิบัติ และการคาดการณ์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการ และเป็นหลักฐานสำคัญในการตรวจสอบทางกฎหมาย การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และศาสตร์สารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติกรพยาบาล จึงเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ และเป็นความรับผิดชอบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Yoder-Wise (1999) และ McClure (2000) ที่คิดว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยในอนาคตจะต้องพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7. ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ขอบเขตการปฏิบัติงานด้านนี้มีความสำคัญต่อหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลวิชาชีพทุกคนที่ควรต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพ ที่สามารถกระทำได้โดย 1) การให้บริการเชิงวิชาชีพ 2) การพัฒนาองค์ความรู้หรือศาสตร์ทางการแพทย์ 3) การให้ความร่วมมือต่อสมาคมวิชาชีพ และ 4) การปฏิบัติวิชาชีพโดยยึดถือกฎหมาย จรรยาบรรณ และจริยธรรม (ดาราทพร คงจา, 2542: 122-124) และบทบาทของพยาบาลต่อวิชาชีพและต่อตนเองที่ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2542: 17) กล่าวไว้คือ การที่พยาบาลแสดงออกถึงการพัฒนาองค์ความรู้ หรือพัฒนาศาสตร์ทางการแพทย์ สนับสนุนและให้ความร่วมมือในกิจกรรมแห่งวิชาชีพ ตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียง รวมทั้งคุณค่าแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับแก่สังคม และเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพที่รวบรวมได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ที่แสดงความคิดเห็นว่า หัวหน้าหอผู้ป่วย

ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลเชิงวิชาชีพ สร้างโอกาสในการเสนอผลงาน และ แสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ต่อสาธารณชน และต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนของคณาจารย์ วิชาชีพ รวมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรพยาบาลทุกคนให้การสนับสนุนของคณาจารย์ด้วย

สรุปผลการวิจัยในประเด็นที่น่าสนใจ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นความสอดคล้องและความขัดแย้งของผลการวิจัย กับแนวโน้มความเป็นไปได้ ที่สามารถวิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้

1. ขอบเขตการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลศูนย์ในปีพุทธศักราช 2554 เมื่อศึกษาในรายละเอียดเนื้อหาในแต่ละด้าน พบว่า ขอบเขตการปฏิบัติงานทุกด้านมีเนื้อหาในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับ นโยบายด้านสุขภาพของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูประบบสุขภาพ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 9 และนโยบายการประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มีแนวคิดในการปฏิรูประบบบริการ จากการชอมสุขภาพเสียโดยการตั้งรับอยู่ในสถานบริการ เป็นการสร้างสุขภาพที่ดีโดยการให้บริการเชิงรุกเข้าสู่ชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพคือ การกระจายอำนาจ และอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ นอกจากนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะให้บริการเชิงรุกได้

ผลการวิจัย ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายด้านสุขภาพของรัฐ ซึ่งเป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อพิจารณากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ผู้เชี่ยวชาญระดับนโยบายและการวางแผนของกระทรวงสาธารณสุข ผู้เชี่ยวชาญระดับผู้บริหารการพยาบาลในโรงพยาบาล และกลุ่มนักวิชาการในสถาบันการศึกษา จะเห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับนโยบายด้านสุขภาพของรัฐ การมองภาพไปในอนาคตจึงมองจากแนวโน้มของข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลดีทำให้ได้แนวโน้มของอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

2. การวิเคราะห์ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ถูกตัดออก เนื่องจากมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ มากกว่า 1.50 ในการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 3 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า

2.1 ขอบเขตการปฏิบัติงาน ที่เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกระดับโดยสนับสนุนให้ใช้แฟ้มสะสมงานในการพัฒนาตนเอง เมื่อพิจารณากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับส่วนใหญ่แล้ว พบว่า จะเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับนโยบายและการวางแผน

และนักวิชาการในสถาบันการศึกษา ที่มองว่า การจัดทำแฟ้มสะสมงานของบุคลากรพยาบาลจนถึงขั้นนำมาพัฒนาตนเองได้นั้นยังไม่สามารถทำได้ในอีก 10 ปีข้างหน้า เนื่องจากผู้บริหารในระดับนโยบายยังไม่เห็นความสำคัญของแฟ้มสะสมงาน รวมทั้งภาระงานของบุคลากรที่จะมีมากขึ้นกว่าในปัจจุบันทำให้ความสำคัญของการจัดทำแฟ้มสะสมงานลดน้อยลงไป

2.2 ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ โดยส่งเสริมให้บุคลากรพยาบาลเข้าร่วมการประชุมกับทีมสหสาขา เพื่อแสดงความคิดเห็นร่วมกันนั้น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่า ขอบเขตการปฏิบัติงานในข้อนี้มีความคล้ายคลึงกับขอบเขตการปฏิบัติงานในข้อ 34.5 คือ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมสหสาขาวิชาชีพ โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อวางแผนการดูแล ซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันได้

2.3 ขอบเขตการปฏิบัติงานที่เป็นการพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการพยาบาล กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่า การพัฒนาดัชนีชี้วัดคุณภาพการพยาบาล เป็นการปฏิบัติงานส่วนหนึ่งของการจัดให้มีระบบการควบคุมคุณภาพบริการพยาบาลโดยเน้นที่ผลลัพธ์ของการบริการ ในข้อที่ 38 ซึ่งอาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกันของเนื้อหา

2.4 ขอบเขตการปฏิบัติงาน ที่เป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความมั่นคงทางฐานะ/การเงิน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่า ความมั่นคงทางฐานะ/การเงิน เป็นเรื่องของสถานภาพของแต่ละบุคคลไม่สามารถกำหนดได้

2.5 ขอบเขตการปฏิบัติงาน ที่เป็นการพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นขอบเขตการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาวิชาชีพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่แสดงความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ ให้เหตุผลว่า การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นทักษะของหัวหน้าหรือผู้ช่วยในการเป็นผู้นำ ไม่ใช่การปฏิบัติงานที่เป็นการพัฒนาวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอให้ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

ด้านนโยบาย

1. ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัย ผู้บริหารโรงพยาบาลสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำ แบบพรรณาลักษณะงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อให้เป็นมาตรฐานในการทำงานที่เป็นไปในทางเดียวกัน
2. ผู้บริหารโรงพยาบาล สามารถนำขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย เพื่อให้ได้หัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

ด้านการปฏิบัติ

1. หัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลวิชาชีพที่มีแนวโน้มว่า จะขึ้นดำรงตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยในอนาคต สามารถใช้ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัย เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเตรียมความพร้อมในอนาคต
2. หัวหน้าหอผู้ป่วย และผู้บริหารพยาบาลระดับสูง สามารถใช้ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทาง ในการวางแผนการทำงานที่เหมาะสมกับอนาคต
3. ผู้บริหารระดับสูง สามารถนำขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้จากการวิจัย ไปใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรม หรือสร้างหลักสูตรสำหรับผู้ที่จะเข้ารับตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำผลการวิจัยไปศึกษาต่อ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) ขอบเขตการปฏิบัติงานที่ได้ในแต่ละด้าน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ทั่วประเทศ หรือ วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis)
2. ควรทำการศึกษาขอบเขตการปฏิบัติงานของพยาบาลระดับอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กองการพยาบาลได้นำมาพิจารณาปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลในโรงพยาบาล ซึ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของกองการพยาบาล
3. ควรทำการศึกษาให้ลึกถึงเนื้อหาของละเอียดของ ขอบเขตการปฏิบัติงานในแต่ละด้านว่ามีวิธีการปฏิบัติงานเป็นอย่างไร จึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต